

TANRI TASAVVURU VE DEĞERLER

Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma: Yalova Örneği

Çiğdem ASAR

EskiYeni Yayınları: 98

TANRI TASAVVURU VE DEĞERLER

Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma: Yalova Örneği

Çiğdem ASAR

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak
FCR

Baskı ve Cilt
VADİ GRAFİK TASARIM VE REKLAMCILIK LTD. ŞTİ.
İvedik Org. San. 1420. Cad. No: 58/1
Yenimahalle/ANKARA • Tel: 0 312 395 85 71
(Sertifika No: 47479)

1. Baskı: Mayıs 2021

ISBN: 978-625-7673-09-9

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.eskiyeni.org • e-mail: fcr@fcr.com.tr

TANRI TASAVVURU VE DEĞERLER

Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma: Yalova Örneği

Çiğdem ASAR

Ankara 2021

Dr. ıđdem ASAR

1974 Diyarbakır doğumludur. İlk, orta, lise eğitiminin ardından, 1997 yılında Dicle Üniversitesi Siirt Eğitim Fakóltesinden mezun oldu. Çeřitli okullarda sınıf öğretmenliği yapan yazar, görevine 2012 yılında Bakanlık alan değişikliği ile Sosyal Bilgiler Öđretmeni olarak Adana'da devam etti. 2014 yılında Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Sınıf Öđretmenliđi Alanında *İlkokul Yöneticilerinin Yeterliliklerine ve İletişim Becerilerine İlişkin Yönetici ve Öđretmenlerin Görüşlerinin İncelenmesi* adlı teziyle Yüksek Lisansı bitirdi. 2015 yılında Anadolu Üniversitesi İnsan Kaynakları Yönetimi bölümünden mezun oldu. 2020 yılında Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü/Felsefe ve Din Bilimleri alanında *Lise Öğrencilerinin Tanrı Tasavvuru ile Değer Yönelimleri Arasındaki İlişi Üzerine Bir Araştırma: Yalova Örneği* adlı teziyle Doktorasını tamamladı. Halen Yalova Gülkent Ortaokulu Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak görevine devam eden yazar, evli ve üç çocuk annesidir.

ÖN SÖZ

Çocukluk dönemi ile oluşan, gençlik çalkantıları süresince kültürel çevre ile şekillenen Tanrı algısı; insanî ilgi, beklenti ve öznel yaşantıların etkileşimi sonucu gerçekleşir. Birçok etkileşim, eğilim ve ihtiyaçla dünyaya gelen birey; güven, sevgi ve şefkat görme isteğine karşılık arayarak, normlar ve değer sistemleri geliştirir. Onun bu ihtiyaçları kısmen aile ve sosyo-kültürel çevre tarafından karşılanırsa da nihâi anlamda yeterli olmayacak, duygularını aşkın olan varlıkla tatmin etmeye çalışacaktır. Dolayısıyla Tanrı'nın nasıl algılandığı insanın değer yargılarının anlaşılmasında önemli rol oynayacak ve zaman içerisinde toplumsal ilişkilerini, tutum ve davranışlarını, hayata bakış açısını, yaşamla birlikte gelişen sosyal kaygı düzeyini, ruhsal ve psikolojik durumunu belirlemede büyük role sahip olacaktır. İçinde bulunduğu sosyo-kültürel yapının değer tercihlerine göre işlettiği ödül-ceza mekanizması, elbette toplumun onayladığı ideal tutum ve davranışları ile mümkün olabilir. Geleceğin anne-baba, eğitimci, yönetici, sanatçı ve sporcusu olacak, bugünün gençlerine ait değer eğilimleri ve Tanrı algısının hangi özellikleri ihtiva ettiğini belirleyebilmek için, çalışmamızın örneklem grubunu 14-18 yaş aralığına tekabül eden lise gençlerinden seçerek gerçekleştirmeye çalıştık.

Akademik duruşu ile fikirlerinden ve birikimlerinden istifade ettiğim hocam ve danışmanım Prof. Dr. Hasan KAYIKLIK'a, bu çalışmanın bütün aşamalarında desteğini, anlayışını, esirgemeyen yapıcı eleştiri ve geri bildirimleri ile rehberlik eden sayın hocam Prof. Dr. Asım YAPICI'ya canı gönülden teşekkürlerimi sunarım. Tez izleme sürecinde yardımlarını esirgeme-

yen Prof. Dr. Kadir ALBAYRAK ve Dr. İsmail YÜRÜK'e, teşekkürlerimi borç bilirim. Benim bu günlere gelmemde hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan aileme, özellikle anneme şükran ve minnetlerimi sunarım.

Çiğdem ASAR

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ -----	4
İÇİNDEKİLER-----	7
KISALTMALAR LİSTESİ-----	11
TABLolar-ŞEKİLLER-EKLER LİSTESİ-----	13

GİRİŞ

1.Araştırmanın Konusu-----	15
2. Araştırmanın Amacı -----	17
3. Araştırmanın Önemi-----	17

BİRİNCİ BÖLÜM KURAMSAL ÇERÇEVE

1. Tanrı Tasavvuru ve Oluşum Süreci-----	19
1.1. Tanrı Algısı ile Tanrı Tasavvurunun Farklılıkları-----	19
1.2. Tanrı Tasavvurunun Kaynakları -----	20
1.2.1. Temel Dini Metinlerdeki İnanç Esasları -----	20
1.2.2. Sosyo-Kültürel Çevre-----	26
1.2.3. Bireysel Faktörler -----	29
1.3. Bireyde Tanrı Tasavvurunun Oluşumuna Psikolojik Yaklaşımlar -----	33
1.3.1. Davranışçılık ve Sosyal Öğrenme Kuramına Göre Tanrı Kavramının Oluşumu -----	33
1.3.2. Bilişselci Kurama Göre Tanrı Kavramının Oluşumu -----	36
1.3.3. Klasik Psikanalizde Yüceltilmiş Baba Olarak Tanrı -----	40
1.3.4. Analitik Psikolojide Arketip Olarak Tanrı -----	42
1.3.5. Bağlanma Kuramı Açısından Tanrı Tasavvuru -----	44
1.3.6. Sevgi ve Korku Yönelimli Tanrı Algısı -----	49

2. Değer Kavramına Yaklaşımlar-----	54
2.1. Değerlerin Tanımlanması ve Özellikleri -----	54
2.2. Değerlerin Sınıflandırılması-----	59
2.3. İşlevsel Açıdan Değerler ve Ahlâk-----	64
2.4. Değerlerin Oluşumunu Açıklayıcı Kuramsal Yaklaşımlar-----	69
3. İlgili Çalışmalar -----	74
3.1. Tanrı Algısıyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar -----	74
3.2. Tanrı Algısıyla İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar -----	79
3.3. Değerlerle İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar -----	83
3.4. Değerlerle İlgili Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar-----	89

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA VE YÖNTEM

1. Araştırmanın Modeli-----	93
2. Araştırmanın Problemi -----	94
3. Araştırmanın Hipotezleri -----	94
4. Evren ve Örneklem-----	94
5. Veri Toplama Araçları -----	95
5.1. Kişisel Bilgi Formu -----	95
5.2. Tanrı Algısı (TA) Ölçeği -----	96
5.3. Schwartz (SD) Değerler Ölçeği -----	97
6. Verilerin Çözümlemesinde Kullanılan Teknikler-----	98
7. Araştırmanın Sınırlılıkları-----	99

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

1. Öğrencilerin Tanrı Algısı İle İlgili Bulgular -----	101
2. Öğrencilerin Değer Yönelimleriyle İlgili Bulgular -----	104
3. Tanrı Algısı ile Değer Yönelimleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular -----	109
4. Tanrı Algısını Yordayan Faktörlere Yönelik Bulgular-----	111

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
TARTIŞMA VE YORUM

1. Tanrı Algısı İlgili Tartışma ve Yorum -----	115
2. Değerler ile İlgili Tartışma ve Yorum -----	124
3. Tanrı Algısı ve Değer İlişkisi ile İlgili Tartışma-Yorum -----	137

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuçlar -----	145
2. Öneriler -----	153

KAYNAKLAR -----	155
EKLER -----	183
Ek 1. Anket Formu -----	183
EK 2. İzin Belgeleri -----	189

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	: Aktaran
bkz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
TA	: Tanrı Algısı Ölçeği
SD	: Schwartz Değer Ölçeği
Ed.	: Editör
Yay.	: Yayınları, yayıncılık
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
RTÜK	: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
G	: Geçerlik
R	: Korelasyon
S	: Sayfa Sayısı
N	: Katılımcı sayısı
P	: Anlamlılık seviyesi
S	: Standart Sapma
Sd	: Serbestlik Derecesi
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
SS	: Standart Sapma
vb.	: Ve benzeri
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama
t	: t değeri (t testi için)